

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Державні нагороди України для державних службовців: погляд через призму трудових відносин та антикорупційного законодавства

Анна О. Панченко ¹ • Микола М. Білошкурський ^{2*}

¹ Національний університет «Одеська юридична академія» (Україна). Доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення, кандидат юридичних наук, доцент.

² Національний університет «Одеська юридична академія» (Україна). Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету цивільної та господарської юстиції.

* Автор-кореспондент, e-mail: m.m.biloshkurskyi@gmail.com

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

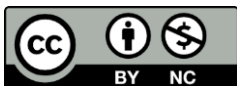
Дослідницька

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.5.17](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.5.17)

Авторське право

© 2025 авторів

Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

У статті здійснено комплексне дослідження правової природи державних нагород України, що вручаються державним службовцям, через призму антикорупційного законодавства та трудових відносин. Актуальність і своєчасність дослідження зумовлюється високим рівнем корупційних ризиків у публічній службі, особливо в умовах воєнного стану, та колізіями між антикорупційними нормами, законодавством про працю й про державні нагороди. Метою дослідження є аналіз правових обмежень, установлених антикорупційним законодавством щодо одержання державними службовцями державних нагород, оцінка їхньої відповідності категорії «подарунок», виявлення нормативних протиріч між антикорупційними нормами, трудовим законодавством і правилами нагородження, а також розробка рекомендацій для їх узгодження з метою забезпечення правової визначеності та ефективного стимулювання публічної служби. Дослідження встановило, що антикорупційне законодавство прирівнює державні нагороди до подарунків, створюючи ризик притягнення держслужбовців до відповідальності за законне заохочення. Виявлено, що відсутність чітких дефініцій «подарунок», «пільга», «державна нагорода» в антикорупційному законодавстві спричиняє правову невизначеність та перешкоджає належному стимулюванню службової діяльності. Обґрунтовано необхідність виключення державних нагород і супровідних пільг із категорії «подарунків» у ст. 1 Закону «Про запобігання корупції», що запобігатиме зловживанням держслужбовцями, які приховують неправомірну вигоду під виглядом нагород, і підвищить правову визначеність. Запропоновано зміни до ст. 1, 23, 24 цього закону для гармонізації з Законами «Про державну службу» та «Про державні нагороди». У висновках акцентується увага на необхідності гармонізації антикорупційного, трудового та нагородного законодавств. Перспективи подальших досліджень включають удосконалення механізмів оцінки доброчесності держслужбовців у контексті матеріального стимулювання та розширення порівняльного аналізу міжнародного досвіду.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

державний службовець, державні нагороди, законодавство, корупція, міжнародні стандарти, подарунок, правове регулювання, трудові відносини.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

State Awards of Ukraine for Civil Servants: Insights through the Lens of Labor Relations and Anti-Corruption Legislation

Anna O. Panchenko ¹ • Mykola M. Biloshkurskyi ² *

¹ National University "Odessa Law Academy" (Ukraine). Associate Professor at the Department of Labor Law and Social Security Law, PhD in Law, Associate Professor.

² National University "Odessa Law Academy" (Ukraine). First (Bachelor's) Degree Student at the Faculty of Civil and Economic Justice.

* **Corresponding Author**, e-mail: m.m.biloshkurskyi@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.5.17](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.5.17)

Copyright © 2025
by authors

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution—NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

The article provides a comprehensive study of the legal nature of Ukrainian state awards presented to civil servants through the prism of anti-corruption legislation and labor relations. The relevance and timeliness of the study is determined by the high level of corruption risks in the public service, especially in conditions of martial law, and conflicts between anti-corruption norms, labor legislation, and legislation on state awards. The purpose of the study is to analyze the legal restrictions established by anti-corruption legislation on the receipt of state awards by civil servants, assess their compliance with the category of "gift," identify regulatory contradictions between anti-corruption norms, labor legislation, and award rules, as well as to develop recommendations for their harmonization in order to ensure legal certainty and effectively stimulate public service. The study found that anti-corruption legislation equates state awards with gifts, creating the risk of holding civil servants accountable for lawful incentives. It has been found that the absence of clear definitions of "gift," "benefit," and "state award" in anti-corruption legislation causes legal uncertainty and hinders the proper stimulation of official activities. The need to exclude state awards and accompanying benefits from the category of "gifts" in Article 1 of the Law "On Prevention of Corruption" has been substantiated, which will prevent abuse by civil servants who conceal unlawful benefits under the guise of awards and will increase legal certainty. Amendments to Articles 1, 23, and 24 of this law are proposed to harmonize it with the Laws "On Civil Service" and "On State Awards." The conclusions emphasize the need to harmonize anti-corruption, labor, and award legislation. Prospects for further research include improving mechanisms for assessing the integrity of civil servants in the context of material incentives and expanding comparative analysis of international experience.

KEYWORDS

civil servant, state awards, legislation, corruption, international standards, gift, legal regulation, labor relations.

1. Вступ

Виконання державним службовцем своїх безпосередніх обов'язків завжди невідкладно пов'язане з корупційними ризиками, адже державні службовці є особами, які наділені особливими повноваженнями. Протидія та запобігання корупційним правопорушенням у трудовій діяльності державних службовців в українському суспільстві завжди стояли досить гостро. В умовах сьогодення порушена проблема почала набувати особливої актуальності також у зв'язку з євроінтеграційними процесами України, законодавчими ініціативами нашої держави, такими, як прийняття Державної антикорупційної політики на 2023–2025 [1] чи впровадження розвитку інституту укладання угод зі слідством [2], а також через умови воєнного стану, коли корупція є фактором дестабілізації та опосередковано підсилює ворога.

Виходячи з порушеної проблеми, можемо констатувати, що боротьба з корупційними правопорушеннями в цілому та у трудовій діяльності державних службовців, зокрема, нині набуває неабиякої актуальності, проте особливу важливість становлять не тільки впровадження нових методів боротьби з корупцією, а і вдосконалення вже існуючих.

Важливим шляхом у розробленні антикорупційної політики доцільно виокремити вдосконалення антикорупційного законодавства, усунення прогалин, а також налагодження механізмів притягнення винних до відповідальності [3, с. 18]. Велике значення також має гармонізація антикорупційного законодавства з уже існуючими законами, які є чутливими до будь-яких змін, зокрема трудовим законодавством, з метою уникнути колізій та неточностей.

У контексті розроблення способів протидіяти та запобігати корупційним правопорушенням важливу роль відіграє комплексний аналіз корупційних факторів у різних сферах суспільних відносин [4, с. 170]. Виходячи з цього, вважаємо за доцільне спрямувати наше дослідження саме на аналізі окремих корупційних факторів у сфері трудових відносин. Особливу увагу пропонуємо зосередити на трудовій діяльності державних службовців, адже саме на професійну діяльність цієї категорії працівників впливає багато корупційних ризиків, спроби запобігати яким, на нашу думку, нерідко створюють колізії між антикорупційним та трудовим законодавствами. Так, ми вважаємо, що досі неврегульованими залишаються питання нагород та заохочень співробітників, які регламентує Кодекс законів про працю України [5] з обмеженнями щодо подарунків, які існують у Законі України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII [6]. Тому, пропонуємо дослідити, як саме згадані питання регулюються трудовим та антикорупційним законодавством, чи дійсно між відповідними законами є колізії та за наявності – розглянути шляхи їх врегулювання.

2. Огляд літературних джерел

Проблема співвідношення державних нагород та інших заохочень, які відповідно до трудового законодавства можуть бути присвоєні працівникам, у тому числі державним службовцям, з подарунками, щодо яких існують антикорупційні обмеження, переважно оминається увагою учених-правників, проте, справедливим буде зазначити, що певні наукові розвідки, все ж, є.

Так, І. Ковбас доходить висновку, що такі категорії як: «нагорода», «заохочення», «стимули», «винагорода», «відзнака» та «премія» часто ототожнюються з поняттям «цінний подарунок», на який розповсюджується антикорупційне законодавство. Проте, як вважає вчений, категорія «нагорода» має свої особливі ознаки й функції та за жодних обставин не може ототожнюватись з будь-яким із наведених вище понять, особливо з «подарунком» [7, с. 65–67].

Т. Коломоєць та Р. Кукурудз досліджують регулювання правил поведінки публічних службовців з подарунками в Україні а також країнах з «високим рівнем» негативного сприйняття корупції – Грузії, Сінгапурі, Бразилії. Вчені доходять висновку, що українському законодавцю доцільно доповнити антикорупційне законодавство України за прикладом вже згаданих держав та додати, зокрема, деталізацію офіційної дефініції «подарунок», із одночасним визначенням того, що подарунком вважати не слід, а також позбавити нормативні положення оціночних понять [8, с. 77].

На недосконалість та неповність українського законодавства вказує також С. Федчишин, який зазначає, що у контексті дипломатичної служби, подарунки мають особливе значення,

адже є однією із перших форм дипломатичної взаємодії та допомагають у налагодженні дипломатичних зв'язків, існує навіть окремий термін «подарункова дипломатія». Проте відповідно до антикорупційного законодавства, якщо подарунок має вартість понад два прожиткових мінімуми для працездатних осіб – дипломат не має права отримувати такі подарунки, хоч і даруються вони у межах дипломатичної взаємодії між країнами. Їх прийняття трактується як порушення антикорупційного законодавства, але відмова їх прийняти може ставити під загрозу дипломатичні стосунки між державами [9, с. 108].

Т. Коломоєць досліджує співвідношення між поняттям «подарунок» та подорожами державних службовців за рахунок «альтернативних джерел». Вчена вважає, що для визначеності відносин публічної служби необхідним є унормування обмежень щодо подорожей публічних службовців, адже антикорупційне законодавство досі не зазначає, чи можна вважати подорожі державних службовців коштом приватних осіб подарунком [10, с. 152].

Незважаючи на існуючі праці, досліджувана проблематика потребує комплексного висвітлення, що зумовлене необхідністю вдосконалення існуючого антикорупційного законодавства та його гармонізації з трудовим законодавством, особливо у місці визначення «подарунків» та того, що доцільно до них відносити.

3. Постановка завдання

Мета статті полягає у дослідженні антикорупційних обмежень щодо одержання державним службовцем державної нагороди, її співвідношення з категорією «подарунок», виявленні та врегулюванні колізій між антикорупційним та трудовим законодавствами у частині правового забезпечення нагородження державними відзнаками.

4. Методи та матеріали

У процесі підготовки матеріалів статті було застосовано низку загальнонаукових і спеціально-юридичних методів дослідження, що забезпечили комплексний, системний та об'єктивний підхід до аналізу правової природи державних нагород у контексті антикорупційного та трудового законодавства України. Провідну роль відіграв формально-юридичний метод, який дозволив проаналізувати нормативні положення чинного законодавства України для розкриття суті таких правових категорій, як «подарунок», «державна нагорода», «пільга», а також для встановлення правових наслідків їх тлумачення в контексті антикорупційних обмежень. Логіко-семантичний метод дозволив здійснити глибокий аналіз дефініцій, що використовуються в антикорупційному законодавстві, зокрема понять «подарунок», «вигода», «пільга», «державна нагорода». Через відсутність чітких законодавчих визначень було аналізовано наукові та нормативні джерела для уточнення правового значення цих термінів і з'ясування потенційних правових колізій. Крім того, елементи методу правового прогнозування були використані для формування пропозицій щодо вдосконалення антикорупційного законодавства. Авторами на основі виявлених недоліків запропоновано конкретні зміни до ст. 1, 23 і 24 Закону України «Про запобігання корупції», які сприятимуть усуненню правової невизначеності у сфері нагородження державних службовців. Джерелами емпіричної бази стали нормативно-правові акти України й наукові статті вітчизняних дослідників, які стосуються застосування антикорупційного законодавства.

5. Результати та обговорення

Кодекс законів про працю України (надалі – КЗпП України) містить у своїх статтях низку застережень, спрямованих на протидію чи запобігання корупційним ризикам у трудових відносинах. Наприклад, ст. 21 закріплює рівність трудових прав та недопущення дискримінації у сфері праці, у тому числі, по відношенню до працівника, який має на меті повідомити чи вже повідомив про можливе корупційне, або пов'язане з корупцією правопорушення [5], подібне регламентує і ст. 32, яка забороняє звільняти, примушувати до звільнення, або притягувати до дисциплінарної відповідальності працівника на підставі того, що він повідомив про корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення [5]. Також, п. 71 ч. 1 ст. 36 КЗпП України закріплює

серед можливих причин розірвання трудового договору (контракту) – його укладення всупереч Закону України «Про запобігання корупції» [5; 6] тощо.

Проте, подібні антикорупційні обмеження, закріплені в КЗпП України, не є суттєвими та запобігають лише деяким корупційним факторам у трудових відносинах. Більше того, КЗпП України досить опосередковано стосується діяльності державних службовців, які в межах своєї діяльності користуються Законом України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII [11], іншими спеціальними законами, а у питаннях протидії та запобігання корупційним правопорушенням – Законом України «Про запобігання корупції» [6].

У ході аналізу положень Закону України «Про запобігання корупції» [6] виявлено, що окремі норми, які стосуються превентивних заходів запобігання корупційним правопорушенням у діяльності державних службовців, створюють колізії з іншими нормативно-правовими актами та, більше того, досить негативно впливають на протидію корупції, навпаки, підсилюючи корупційні ризики. Подібні законодавчі колізії та недосконалості потребують якнайшвидшого подолання, тому, вважаємо за доцільне дослідити деякі зі згаданих положень Закону України «Про запобігання корупції» [6].

Так, ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» забороняє особам, які перелічені у п. 1, 2 ч. 1 ст. 3 цього ж закону, одержувати, просити чи вимагати безпосередньо або через інших осіб подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних чи фізичних осіб у зв'язку із: «здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; або якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи» [6]. Згаданим особам, відповідно до тієї ж статті цього закону, дозволяється отримувати подарунки виключно за умови, що вони «відповідають загальноновизнаним уявленням про гостинність, крім випадків, передбачених частиною першою цієї статті, якщо вартість таких подарунків одноразово не перевищує двох прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановлених на день прийняття подарунка, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує чотирьох прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановлених на 1 січня року, в якому прийнято подарунки» [6], або якщо подарунки «даруються близькими особами; одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси; одержуються як відшкодування або покриття витрат на службове відрядження, якщо таке відшкодування або покриття витрат здійснюється за рахунок коштів державного чи місцевого бюджету, коштів міжнародних міжурядових організацій, коштів міжнародної технічної допомоги, а також коштів організатора (співорганізатора) заходу, для участі в якому особа перебуває у службовому відрядженні» [6]. Закріплене обмеження є цілком доцільним, адже має на меті запобігти отриманню державним службовцем неправомірної вигоди, замаскованої під «подарунком». Державний службовець, який порушить обмеження, закріплені ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції», буде нести відповідальність у порядку ст. 1725 Кодексу про адміністративні правопорушення України (надалі – КУпАП України) [12].

Проте, через недосконалість згаданого обмеження, замість запобігання корупційному правопорушенню, воно, навпаки, опосередковано підсилює корупційні ризики. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», подарунок – це грошові кошти або інше майно, пільги, нематеріальні активи, послуги, які надають чи одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової [6]. Та слід зазначити, що у згаданому законі відсутні будь-які трактування державної нагороди, що дає підстави трактувати її як вид подарунку. На підтвердження цього слід зазначити, що, відповідно до ст. 15 Закону України «Про державні нагороди», особи, нагороджені державними нагородами, користуються пільгами, передбаченими законами України [13]. Наприклад, відповідно до Указу Президента України «Про звання Героя України» 02.12.2002 р. № 1114/2002, зокрема ст. 26–29, особам, які отримали звання Героя України надається вичерпний перелік матеріальних благ, зокрема: 50-кратний розмір прожиткового мінімуму (ст. 26–27), житлове приміщення для постійного проживання (ст. 28–29) [14]. Відповідно, вручення ордену «Золота зірка», який сам по собі має певну матеріальну ціну, а також вичерпний перелік матеріальних благ, перелічених у ст. 26–29 відповідного указу, можна трактувати як процес дарування.

Якщо розглядати державні нагороди держслужбовцям як подарунок, то у такому разі, ці нагороди, як і пільги, які надаються одночасно з врученням, повинні не перевищувати обмежень,

зазначених у Законі України «Про запобігання корупції» [6], а отже, не повинні вартувати більше, ніж два прожиткових мінімуми для працездатних осіб. Логічно припустити, що у переважній більшості випадків це є неможливим, адже й сам знак, орден тощо може мати вартість значно більшу за регламентовану Законом України «Про запобігання корупції» [6]. Аналогічно й пільги, які теж будуть значно «дорожчими» за два прожиткових мінімуми для працездатних осіб. Проте, відповідно до окремої думки судді Конституційного Суду України І. Сліденка, поняття «пільги» є тотожними поняттю «привілей», а основна властивість привілею – бути винятком із загального правила (норми) [15].

Ґрунтуючись на цій окремій думці судді Конституційного Суду України, а також на тому, що навіть з боку семантики поняття «перевага» і «пільга» є тотожними, а пільга є свого роду привілеєм, С. Рошупкін пропонує, керуючись правилом юридичної визначеності, внести зміни до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» щодо виключення понять «пільга» та «перевага» з поняття «подарунок» [16, с. 198]. Нині пільги, відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» є нічим іншим, як подарунком, а, відповідно до ст. 23–24 цього ж закону, якщо державному службовцю надаються пільги, як вид подарунку, вони не можуть перевищувати вартість у два прожиткових мінімуми для працездатних осіб [6]. Логічно припустити, що ці ж обмеження розповсюджуються на пільги, отримані державним службовцем унаслідок отримання державної нагороди.

Відповідно до ст. 24 Закону України «Про запобігання корупції», особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняні до них особи, у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка, незважаючи на приватні інтереси, зобов'язані невідкладно вжити таких заходів:

- 1) відмовитися від пропозиції;
- 2) за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію;
- 3) залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників;

4) письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції [6].

Тобто, якщо державний службовець був представлений до нагородження та був нагороджений державною нагородою, і він розуміє, що така державна нагорода за своєю вартістю вартує більше, ніж два прожиткових мінімуми для працездатних осіб – нагороджуваний повинен відмовитися від пропозиції одержання такої нагороди. Якщо державний службовець цього не зробить і отримає нагороду – його повинні притягнути до відповідальності у порядку ст. 1725 КУпАП України [12]. У цьому контексті постає інше запитання – чи може державний службовець погодитись прийняти нагороду, якщо сам орден, нагородний знак тощо не перевищує вартість у два прожиткових мінімуми для працездатних осіб, але відмовитись від отримання пільг, передбаченими державному службовцю разом із самою державною нагородою? Адже пільги, на відміну від ордену чи нагородного знаку, з високою ймовірністю будуть мати значно більшу вартість ніж два прожиткових мінімуми для працездатних осіб. У цьому ж контексті неврегульованим залишається питання: чи слід вважати пільги, які йдуть разом з державною нагородою, і саму державну нагороду (орден, нагородний знак тощо) одним цілим? Адже ні ст. 1, ні ст. 3 Закону України «Про державні нагороди» не відносить пільги до виду нагород та не регламентує їх, як частину нагороди, але, разом з цим, відповідно до ст. 15 цього закону, особи, нагороджені державною нагородою мають право користуватися пільгами, які передбачені законами України. Як було сказано раніше, нині пільги прямо закріплені у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», як вид подарунку. Державні ж нагороди у законодавстві не згадуються. Відповідно, якщо припустити, що державна нагорода та пільга, яку державний службовець отримує разом з цією державною нагородою, – це одне матеріальне благо, то можна зробити висновок, що, попри відсутність у антикорупційному законодавстві згадки про державні нагороди, їх частина, а саме, пільги, закріплені як «подарунок», а, відповідно, і вся державна нагорода є подарунком та підпадає під антикорупційні обмеження. Якщо ж вважати державні нагороди та пільги, які за нагородження ними отримує нагороджуваний різними матеріальними благами – у такому разі питання про віднесення державних нагород до виду «подарунків» залишається не врегульованим та потребує вдосконалення антикорупційного законодавства.

Отже, положення Закону України «Про запобігання корупції», які стосуються обмеження щодо одержання державними службовцями подарунків, зокрема ст. 23–24 [6], однозначно створюють колізію із Законом України про державну службу» у частині ст. 53 [7], та Законом України «Про державні нагороди» [13], відповідно до яких державні службовці можуть нагороджуватись державними нагородами. Більше того, на думку Ю. Дем'янчука, до числа адміністративно-правових заходів протидії корупції можна віднести безпосередньо заохочення та нагородження державних службовців [17, с. 139], логічно, що, у тому числі, й державними нагородами. Відповідно, якщо державний службовець, через недосконалі обмеження щодо одержання подарунку, які регламентуються Законом України «Про запобігання корупції», не може отримати заохочення чи нагородження у вигляді державної нагороди – такі обмеження, зазначені у ст. 23–24 Закону України «Про запобігання корупції», навпаки, опосередковано підсилюють корупційний фактор у діяльності державного службовця.

Також, як зазначає С. Федчишин, у контексті дипломатичної служби, подарунки мають особливе значення, адже є однією із перших форм дипломатичної взаємодії та допомагає у налагодженні дипломатичних зв'язків, існує навіть окремий термін «подарункова дипломатія» [9, с. 108]. Відповідно до ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» [6], дипломат, як державний службовець, не може отримувати подарунок, який перевищує вартість у два прожиткових мінімуми для працездатних осіб, навіть якщо подарунок наданий у дипломатичних цілях. Проте, відмова отримати подарунок від представника іншої держави, відповідно до традицій цієї держави, може сприйматись категорично та вважатись неприйнятною, а отже, окрім того, що подібні обмеження створюють колізії в законодавстві, опосередковано підсилюють корупційний фактор у трудових відносинах, то ще й можуть негативно впливати на дипломатичні стосунки між державами.

Також не до кінця врегульованим у діяльності державних службовців залишаються отримання та передача цінностей в рамках «благодійної діяльності» [18, с. 386–387, 19, с. 173–175], адже через неповноту антикорупційного законодавства достеменно встановити, чи доцільно відносити благодійну допомогу до «подарунків», як і державні нагороди, неможливо. З одного боку, суттєвих обмежень у Законі України «Про запобігання корупції» щодо благодійної допомоги немає, більше того, її декларування у разі одержання, відповідно до ст. 46 цього ж закону не є обов'язковим. З іншого, благодійна допомога за своєю суттю може цілком підпадати під визначення «подарунок», зазначеного у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції». Більше того, неправомірну вигоду для державних службовців можна приховати абсолютно різними способами, починаючи від договорів дарування [3], купівлі-продажу [20], закінчуючи шляхом надання благодійної допомоги. Тому, виникає необхідність врегулювання процедури одержання державними службовцями чи їх рідними благодійної допомоги з ціллю запобігти можливим корупційним ризикам. На сьогодні ця процедура, як і співвідношення понять «державна нагорода» та «подарунок», у антикорупційному законодавстві України до кінця не врегульовано.

6. Висновки

Підсумовуючи, порушені у дослідженні проблеми нині становлять особливу актуальність та потребують законодавчого врегулювання. Так, важливим є врегулювати колізії між Законом України «Про запобігання корупції», Законом України про державну службу» у частині ст. 53 [7], та Законом України «Про державні нагороди» [13]. Перш за все, необхідно чітко закріпити, що державні нагороди як такі, а також пільги, які передбачені за деякі з них, хоч формально і підпадають під визначення «подарунок», зазначеного у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», по факту такими не є. Більше того, доцільним є врегулювати антикорупційне законодавство і щодо інших заохочень державних службовців.

Так, на нашу думку, слід внести зміни до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» та закріпити вичерпний перелік тих благ, які можуть вважатися чи, навпаки, не можуть вважатися подарунком. У цьому переліку слід закріпити, що державні нагороди, премії, матеріальні заохочення від органів влади, подарунки в межах дипломатичних взаємодій – не підпадають під регулювання ст. 23–24 Закону України «Про запобігання корупції», а, відповідно, вони не повинні обов'язково мати вартість меншу за два прожиткових мінімуми для

працевдатних громадян, а державний службовець не зобов'язаний відмовлятися від їх отримання, якщо їх вартість вища за два прожиткових мінімуми для працевдатних громадян. Аналогічно, слід врахувати питання благодійної допомоги для державних службовців та членів їх сімей, допрацювавши антикорупційне законодавство таким чином, щоб маскувати отримання неправомірної вигоди під видом благодійної допомоги було майже неможливо, але отримання самої допомоги додаткових складнощів у державних службовців та членів їх сімей не створювало. Наприклад, зобов'язавши державних службовців декларувати отримання подібної благодійної допомоги, з обов'язковим зазначенням у декларації того, хто цю допомогу надав, з якою ціллю та для чого ця допомога була використана.

За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що Закон України «Про запобігання корупції» містить норми, які створюють колізії з іншими актами, зокрема щодо державних нагород. Обмеження на отримання подарунків державними службовцями, визначені ст. 23–24, дають підстави трактувати державні нагороди як подарунки, які можуть перевищувати дозволenu вартість, що призводить до правової невизначеності та потенційної відповідальності за їх отримання. Це суперечить Законам України «Про державну службу» та «Про державні нагороди», що знижує ефективність заохочень для державних службовців, опосередковано посилюючи корупційні ризики. У дипломатичній сфері подібні обмеження ускладнюють «подарункову дипломатію», негативно впливаючи на міжнародні відносини. Недосконалість законодавства, зокрема щодо визначення благодійної діяльності держслужбовців, також сприяє корупційним факторам. Для вирішення цих проблем необхідне вдосконалення антикорупційного законодавства шляхом усунення колізій, чітке визначення понять, закріплення у антикорупційному законодавстві вичерпного переліку того, що може вважатись подарунком, а що таким не є за жодних умов, та створення ефективних механізмів відповідальності задля сприяння протидії корупції у трудових відносинах.

References

1. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2023, March 4). Pro zatverdzhennia Derzhavnoi antykoruptsiinoi prohramy na 2023–2025 roky [On the approval of the State Anti-Corruption Program for 2023–2025] (Resolution No. 220). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
2. Verkhovna Rada Ukrainy. (2024, July 18). Verkhovna Rada pryiniatla za osnovu zakonoproiekt shchodo pidvyshchennia efektyvnosti ukladennia uhod pro vyznannia vynuivatosti [Parliament adopted the bill on improving the effectiveness of plea agreements as a basis]. *Press Service of the Verkhovna Rada of Ukraine*. <https://www.rada.gov.ua/news/razom/251942.html> (in Ukrainian)
3. Davydova, I. V., & Biloshkurskyi, M. M. (2023). Dohovir daruvannia yak sposib unyknennia pokarannia za koruptsiini zlochyny [A donation contract as a way to avoid punishment for corruption offenses]. *Chasopys tsyvilistyky – Journal of Civil Studies*, (50), 18–23. <https://doi.org/10.32782/chc.v050.2023.3> (in Ukrainian)
4. Kharytonova, T. Ye., & Biloshkurskyi, M. M. (2025). Problemy koruptsiinykh ryzykiv pry nabutti ta realizatsii prava vlasnosti na zemelnu dilianku uchasykamy boiovykh dii ta osobamy, pryryvnianymy do nykh [Problems of corruption risks in the acquisition and exercise of ownership rights to land plots by combatants and persons equated to them]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, (1), 269–272. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-1/58> (in Ukrainian)
5. Verkhovna Rada Ukrainy. (1971, December 10). Kodeks zakonov pro pratsiu Ukrainy [Labor Code of Ukraine] (No. 322-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (in Ukrainian)
6. Verkhovna Rada Ukrainy. (2014, October 14). Pro zapobihannia koruptsii [On prevention of corruption] (Law No. 1700-VII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (in Ukrainian)
7. Kovbas, I. V. (2020). Nahoroda yak “bazovyi” element nahorodnoho prava ta yii spivvidnoshennia iz sumizhnymy pravovymy poniattiamy [Award as a “basic” element of reward law and its correlation with related legal concepts]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia – Law and Public Administration*, (1) Vol. 1, 63–71. <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.1-1.10> (in Ukrainian)
8. Kolomoiets, T. O., & Kukurudz, R. O. (2018). Pravila povodzhennia publichnykh sluzhbovtsiv iz podarunkamy: komparatyvno-pravovyi analiz [Rules for handling gifts by public officials: A comparative legal analysis]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of Zaporizhzhia National University*, (2), 71–79. <https://doi.org/10.26661/2616-9444-2018-2-08> (in Ukrainian)
9. Fedchyshyn, S. A. (2022). Pravoobmezhennia posadovykh osib dyplomatychnoi sluzhby shchodo oderzhannia podarunkiv [Restrictions for diplomatic service officials on receiving gifts]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*

- *Current Issues of the State and Law*, (96), 107–114. <https://doi.org/10.32782/apdp.v96.2022.13> (in Ukrainian)
10. Kolomoiets, T. O. (2018). Podorozhi publichnykh sluzhbovtiv: chy dotsilnym ye vprovadzhennia antykoruptsiinykh pravovykh norm? [Trips of public officials: Is it advisable to implement anti-corruption legal norms?]. *Administratyvne pravo ta administratyvnyi protses – Administrative Law and Administrative Process*, (6), 147–153. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/6_2018/part_1/27.pdf (in Ukrainian)
 11. Verkhovna Rada Ukrainy. (1984, December 7). Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia [Code of Administrative Offenses of Ukraine] (Law No. 80731-X). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (in Ukrainian)
 12. Verkhovna Rada Ukrainy. (2000, March 16). Pro derzhavni nahorody Ukrainy [On state awards of Ukraine] (Law No. 1549-III). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1549-14#Text> (in Ukrainian)
 13. Verkhovna Rada Ukrainy. (2000). Pro derzhavni nahorody Ukrainy: Zakon № 1549-III vid 16.03.2000 [On State Awards of Ukraine: Law No. 1549-III of March 16, 2000]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1549-14#Text>
 14. Prezydent Ukrainy. (2002, December 2). Pro zvannia Heroi Ukrainy [On the title of Hero of Ukraine] (Decree No. 1114/2002). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1114/2002> (in Ukrainian)
 15. Slidenko, I. D. (2018). *Okrema dumka suddi Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy shchodo rishennia u spravi pro konstytutsiynist Zakonu № 76-VIII* [Separate opinion of the judge of the Constitutional Court of Ukraine on the decision in the case on the constitutionality of Law No. 76-VIII]. https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/6-r_2018_1.pdf (in Ukrainian)
 16. Roshchupkin, S. (2019). Spivvidnoshennia poniat “oderzhannia podarunku” ta “nepravomirna vyhoda” [Correlation between the concepts of “receiving a gift” and “undue advantage”]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, Economy and Law*, (8), 197–202. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.8.37> (in Ukrainian)
 17. Demianchuk, Yu. V. (2014). Administratyvno-pravovi zasoby v teorii ta praktytsi zapobihannia koruptsii [Administrative and legal means in theory and practice of corruption prevention]. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, (4), 138–141. http://lsej.org.ua/4_2014/35.pdf (in Ukrainian)
 18. Hudz, A. O. (2019). Pryntsypy blahodiinoi diialnosti v Ukraini [Principles of charitable activity in Ukraine]. In *Aktualni problemy trudovoho prava ta prava sotsialnoho zabezpechennia* [Current issues of labor law and social security law] (pp. 386–390). Kharkiv: Yurait. <https://surli.cc/yjcwfb> (in Ukrainian)
 19. Hudz, A. O. (2018). Do pyttannia pravovoho rehuliuвання blahodiinoi diialnosti v Ukraini [On the issue of legal regulation of charitable activity in Ukraine]. In *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy* [Legal life of modern Ukraine] (pp. 173–175). Odesa: Helvetyka. <https://surl.lt/vyqvqy> (in Ukrainian)
 20. Khomenko, V. P. (2018). Zapobihannia prykhovuvanniu zlochyniv u fiskalnii sferi, shcho maiut transnatsionalnyi kharakter [Prevention of concealment of crimes in the fiscal sphere with a transnational nature]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 2(107), 371–381. <http://surl.li/nchlbb> (in Ukrainian)